

AKR
KAR

İnönü

2967

HALKEVİ

Sayı : 41, 42, 43

2. Teş, 1. Kâ, 2. Kâ. 1940 .

Yıl : 4

1934

Kemal

AKPINAR

NİĞDE HALKEVİ DERGİSİ

Niğde Tarihi

Akpınar'ın Eylül 1939 tarih ve 39 sayılı nüshası (Hudavend hatun) türbesi tedkiklerine tahsis edilmiş ve bu mevzuun önemi dolayısıyla (Hudavend Hatun türbesi ve hayatı) adıyla de ayrıca bir Broşür neşrolunmuştur.

Türk ve ecnebi tarihçiler arasında - lâyük olmadığı halde - umumî bir alâka uyandıran Akpınar'ın bu nüshası ve Broşür için bir çok mektuplar aldık. Bunlardan birisi Konya Müzesi Müdürü fazıl üstat Yusuf Akyurd'dandır ki (Hudavend Hatun) türbesi hakkındaki yazıya ait kısmı şudur : (1)

« ... Bu nüsha kâmilten mühim bir tedkik zemini ihtiva eden Niğdedeki « Hudavend türbesi » ne tahsis edilmiş âlîmane ve fazılâne tarihi malûmatı muhtevi olduğunu teslim ederim. Hele verdiğiniz târihi tafsilâtta çok memnun ve mütehasşis oldum. Diğer maârif müntesibleri zâtî âlileri gibi mefahirimizden madut âbidelerimizi ince noktasına kadar tesbît ve hall Pirîde olan bizleri irşat etseler memleketimiz irfanına büyük hizmet etmiş olurlardı. Maalesef 43 senelik memuriyetimde ilk

(1) — 26-11-1939 tarihli mektuplarından

defa olarak şumullü, ihatalı, tahlilli tarihî bir makale yazan maârif müfettişleri arasında yalnız sizi gördüm. »

Bu hususta kayda değer diğer bir mektub da Mevlâna ve muakiblerinin asarını derin bir vukuf ve salâhiyetle tedkik ederek bunlar hakkındaki neşriyatı ile Türk ve islâm âlemine yeni yeni kitaplar armağan eden Doktor Feridun Nafiz Uzluk-tandır.

Hudavend hatun hakkında tedkikat yaparken elde mevcut mehzazrimizde Hudavendin anasının adına rasgelememiştik.

Nafiz Uzluk (Ez menakibi Huda vendigâr lisipehsalâr Celâleddin Feridun [*]) adlı kitaptan alarak şu fikrayı göndermişlerdir .

« Sultan Rüknüadin'in tahtı nikâhında bulunan melikei saide Gömaç hatun nakletti ki : bir gün eskiden beri sultanlara ait bulunan sarayda bir çok kadınlarla oturmuştuk. Ansızın hazreti Mevlâna kapıdan girdi. Ve buyurdu ki : çabucak evden çıkınız. Derhal yalın ayak dışarı koşuştuk. ilâh... »

Hikâye hz. Mevlânânın kerametlerinden bahseden bir bendî ise de Rüknüddin Kılıç Arslan'ın eşi (Gömaç) hatun olduğunu göstermesi bakımından çok faydalıdır .

[*] Hindistan tab, 1319. sayfa. 46



5032883
1940-1941, 41-53

Bununla beraber Feridun Nafiz Uzluk yeniden bastırmakta olduğu (Sultan veled) divanının 252-253 üncü sahifelerinden istinsah ederek ve Hüdavend hatunun anası olduğu anlaşılan Gömeç hatunla Hudavendimize aid iki manzume daha göndermişlerdir.

Bu manzumeler Harzemşah hükümdarlık ailesi ve belh emiri sultan Rükneddin ile karabeti olan Mevlâna ve ahfadı ile Konya Selçukîleri arasındaki samimî alâkayı tebarüz ettirmekle beraber Hudavend Hatun ve anası Gömeç Hatun'un güzel vasıflarını - Sultan Veled'in füsünkâr ifadesiyle - anlatması bakımından tarihî kıymetleri aşikâr olan birer vesikadır. Bunların Farsça olan asıllarını «Niğde Tarihi»nde neşredeceğiz. Sayın Doktora teşekkür ederek buraya tercemelerini dercediyoruz:

Gömeç (*) hatun'a yazılmış medhiyenin tercemesi

- 1 — Ey tercüman; bizden «Gömeç» hatuna hizmet tebliğ et. Kullar gibi secde ederek başını eşiği üstüne koy
- 2 — Benden ona selâm tebliğ ettikten sonra - lisanı hâl - ile de ki: yer yüzünde bir gülşen gibiydin; gök yüzünde bir aya benzedin.
- 3 — Güzeller senin yüzünün-hüsnünün - kölesidirler. Senin semtinde dolaşırlar. Hepsi de derler ki:
Ey mehlika! senin hüsnün gibi hüsnün dün-

(*) (Cömeç) Adı Bal arısının yaptığı ve zamanına göre içine bal ve yumurta doldurduğu kutulardır. Bugünkü şivemizde Gömeç olarak söylenir.

Bugün Anadolu köylerinde (Gömeç) adında erkekler vardır. Gömeç hatun'un Konya Ereğlisinde mescidi ve (Gömeç ağları) diye anılan vakıfları olduğu söylenmekte ise de gidip tedkikat yapmaya imkân bulamadım.

yada olamaz [Dünyada nazirin olamıyacağı hususunda hepsi müttetikler.]

- 4 — Tanrı sana yer yüzünde şahlık, gök yüzünde mahlık, burada mülkü cismanî, orada mülkü ruhanî verdi.
- 5 — İki cihanda server ve canü dilde ulu, hakikat deryasında gevher oldun. Tanrıdan dilerim ki ömrün de cavidan olsun.
- 6 — Tanrı seni mihnetlerden âsûde etsin. ve sonra da çok iyi talihlere mazhariye le kâmuran ol.
- 7 — Senin yarin (Mesut) olduktan sonra akibetin de mahmut, makbul oldu. Maksadın hasıl oldu. Sözümün doğruluğunu sonra anlıyacaksın.
- 8 — Huda senin âtini bana apaçık gösterdi. dinle, inan, bundan sonra şüpheye düşme
- 9 — Bir gün hakkın kudreti sana (Veled) i hatırlatır. O zaman bana dersin ki: «hatırın hoş olsun» söylemiş olduğun şey söylediğin gibi oldu.

Hudavend hatuna yazılan manzume

- 1 — Ey âşıklar zümresi; zamanımızın Selçuk Hatunu ansızın lütfedip çemenistanı içinde bahar gibi yanınıza geldi.
- 2 — (o hatun) asil ve meşhur bir Şahtır ki: Hüsnü endamda bedre benzer. Bütün güzeller yıldız, o kamer gibidir. hem yerde hem gökte...
- 3 — Öyle bir şah, böyle bir mah daha bulunamaz. Yarabbi sen ona başka bir mansıp ver ki; zan ve tahminin üstünde olsun.
- 4 — Onun hüsnüne cihan- Mısır kadınlarının Yusufun güzelliğine hayranlıklarından ziyade hayrandırlar:
O kadınlar hayreterinden ellerini kesmişlerdi. Bunlar can ve yüreklerini kestiler.
- 5 — Çin ve Hata dilberleri ve Rumun dilrûbaları bellerine kemer bağlayarak ona can ve gönülden bende olmuşlardır.
- 6 — Rumda ve Şamda onun şöreti, Çin maçinde itibari vardır. Onun güzelliğinin medhi Iraka ve (Talkan) a (*) kadar yayılmıştır.

(*) — Talkan İranda eski bir şehir adıdır.

Okulda Atatük günü

Bu günün çocuğu; hayatın icap ve zaruretleri içinde çalkalana, çalkalana hayatın elem ve ıztıraplarını neşe ve saadetini tatarak, onu yudum yudum içerek yetiştiriyor. Her gün yeni bir hadise, yeni bir vakıa ile baş başa kalıyor. Yapıcılık ve yaratıcılık vasıfları ile ruhiyatını teşkil, şahsiyetini inkişaf ettiriyor. Bu günün çocuğu; hayatın talep ve mevzularını nazarı itibare alarak daha ilkokul sıralarında iken cemiyette vazife alan ve onu muvaffakiyetle başaran çalışkan ideal bir işçi, enerjik bir varlıktır.

10-11-939 Atatürkün, büyük kuratıcının ölüm yılının senei devriyesi idi. Çocuklarımız geçen yıl bu acı günün matemini yaparken kendi eserleri takvimlerinde bu günü siyah çizgilerle işaret etmişlerdi. Bu suretle büyük ölünün dönüm gününü unutmadılar ve unutmayacaklar. Törenden 5-6 gün evvel hazırlık yapıldı. Okul talebe teşkilâtı faaliyete geçti. Gazete kolu; muhtelif eserleri tetkik ederek Atatürkün hayat ve mücadelesini,

de doğurana ve doğurduğunu da mülklerinde taht ve bahçelerinde kâmuran eyle.

Bu manzumeleri türkçeye çevirmek suretiyle istifadesini temin buyuran emekli öğretmen ve Niğdenin kıymetli şairi Hakkı Eroğluna teşekkür ederim.

Zeki Oral

- 7 — Dedimki: Ey sultanımız, ey asrımızın bir tanesi ey derdimiz ve dermanımız, hanedanının nuru ve ruhu,
- 8 — Bize at üstündün bir nazar atf eylede öyle geç! Ey şeker gibi balâban ey Erguvan gibi [canan]
- 9 — Ey servirevan o yay gibi kaşlardan, o Nerkiz gibi gözlerden ok at (Bize bir nikâh iltifat fırlat) ruhları ateşinle öd ağacı gibi yak
- 10 — Aşk olsun validene!.. O validei pür fadeye ki senin gibi evlâdı olmakla hadsiz hesapsız hüsnü ve talihe mazhar oldu.
- 11 — Dünyada (Fatma hatun) (*) gibi bir şah veya ona benzer bir mah gördümü ki: halka ikisinden de adlû aman irişsin?
- 12 — Tanrı onun ruhunu cisminden evel yaratıp ulu yaptı. Daha dünya vücut bulmamışken o ilmi ezelde şah idi.
- 13 — Hakikatta Necip ve asil olan o kimsedir ki mülki ve saltanatı «Hep li» (*) den ola bir mülk ki hak tarafından verilmiştir. O daimdir.
- 14 — Padişahlar [Şahane hasletleri] onun ahlakından güzeller hüsnü anı onun cemaletinden iltibas etmişlerdir. Onun himmetine büyüklerde küçüklerde hayran olmuşlardır.
- 15 — O, ihsan ve atifette derya; hüsnü le-tafette [bağı irem] gibi eşsizdir. Haremi şerif halkının büyüğü, küçüğü bilâ istisna ona medyunu şükrandır.
- 16 — Ondandır benim gibi - Padişahlar da memnun ve müteşekkirdir. Bütün zamane halkı yaradılışını ve ahlâkını şerh ve tadedat hususunda şaşırmışlardır.
- 17 — «Veled» derki: Ya Rabbi! bunların ikisini-

(*) — Hudavend hatunun adı selçuk; selçuki olduğunu Hudavend, Huvand ise sıfatları olduğunu akpınarın 39 uncu sayısında yazmıştık burada geçen (Fatma) adı da şayanı tetkikdir. İhtimalki (Fatma-seçuk ve yahut selçuki) göbek adı; diğerlerinde sıfatıdır.

(**) — «Kuran» da yazıldığı veçhile; Hazreti Süleyman tanrıya şöyle düa etmişti: «beni mağfur eyle ve bana, benden sonra bir kimseye lâyük görme. yecceğin surette bir saltanat ver...» Sultan veled; Türkçesini yazdığımız bu ayetin mazmununa işaret etmiştir.

yüksek inkilâbının ana çizgilerini tesbit etti. Görüyordum ki her çocuk vazife almış çalışıyor, onun için yavruları fevkalade nüsha hazırlıyorlardı.

Sınıflarda çiçekler, dallar, yeşillikler toplandı, her çocuk kucak, kucak çiçek getiriyor; el sürmediği, binbir itina ile yetiştirdiği çiçekleri bilâ tereddüt koparıyor, Atası için hiç bir şeyini esirgemiyordu. İş derslerinde çelenklerin planları yapılıyor, sistematik bir çalışma ile dallar, çiçekler orülüyor, çelenkler hazırlanıyordu.

Babaları için her türlü fedakârlıktan çekinmiyorlar, kendilerine hakkı hayat veren, geniş bir ülke üstünde hudutsuz istiklâl veren büyük Atalarına karşı minnet ve şükran borçlarını ödiyebilmek, derin saygı ve tazimlerini ifade edebilmek için çalışıyor, çalışıyorlardı...

Paydos zili çalmıştı, gördüm ki bir çok çocuk yarım kalan işlerini bırakmıyor, çalışmak istiyor, kadirşinas Türk yavrusu bunalmıyor, usanmıyor, onun için, onun manevî varlığı için çalışıyordu.

Müsamere kolu; toplantılar yaptı vazi sahne edilmek üzere günün acılarını terennüm edebilecek parçalar arıyor, dergiler, kitaplar tetkik ediyor, şiirler, piyesler intihap ediyor, o da kendi sahasında aynı gaye etrafında çalışıyordu.

Muhabere kolu; bayram yaklaşmasına rağmen büyük acı dolyısıyla uzak memleketlerdeki arkadaşlarına tebrik kartları hazırlamadılar onlar da diğer kollarda vazife aldılar.

Okul (Güven talebe kooperatifi); büyük ölünün hatıralarını taşıyan

(Çocuk) dergisinin fevkalade nüshasını getirmiş arkadaşlarına peropaganda yapıyor, bu gün için yapılacak bütün masraflara karşılık bulacağını vadediyor.

10-11-939 sabahı okulun geniş salonunda toplandık. Yavrucuklar bu matem gününde süslenmeyi uygun görmemişler ki beyaz yakaları yoktu.

Salona tthışam veren Atatürk köşesine sınıf mümessilleri tarafınan Çelenkler- salunu dolduran 600 çocuğun derin sükûtu karşısında merasimle yerine kondu. Yavrucuklara baktım, derin derin dikkatle baktım hepsinin dudakları kızarmış, gözleri yaşarmış, nefesleri tıkanmış; çoktandır, bir yıldır içlerinde sakladıkları, unutmadıkları, unutamıyacakları bu büyük acıyı tazeliyor, derin bir vecdi hepsi sakın, hepsi neşesiz hepsi elemli düşünüyor, düşünüyorlardı!..

Saat tam dokuza beş vardı. Bu günün kaplerimizde bıraktığı büyük yarayı duyduğumuz derin acıyı kısaca bir kaç sözle tebarüz ettirmeğe çalıştım. Şimdi yavruların göz yaşları boşanıyor, Öğretmenler de bunlara katılıyor salonun sessizliği içerisinde hıçkırıklar yükseliyordu. Saat dokuz beşte beş dakikalık sükûtle ihtiram vaziyetine geçildi. Normal saatlerinde şen, şuh cıvıldaşan, en ciddi hadiselerin bile gülünç yönlerini bulan bu sevimli yavrular şimdi susmuş, tek bir nefes, tek bir kalp gibi sessizlik içerisinde adeta gay-

Dünyada olmadık sanat masalı

Var varanın, sür süreden, Manisadan Tireden, şimdiki hal buradan soğan samırsak ağacı, baklava başının tacı, kalaycı oldum, kalayladım kapları, hep kırıldı tavaların sapları; müezzin olsam, minareye çıkmalı, kayyum olsam kandilleri yakmalı, kadı olsam el hatırı yıkmalı, bir gün çarşı, pazarı gezerken, dediler: Derviş, nerden gelişi, dediler: aptal bu gece burada kal, alalım sana bir ahu hilâl, al acele deyüp ettiler nikâh; Zülüfleri tel, tel, parmakları hilâl, ay ay der yatar, vay vay der kalkar, böyle cadılar çok evler yıkar, koca karının rastığı, hep boyadı yastığı, koca karının kınası, adetile bunuyası, doğuramaz olsun böyle cadı anası, vardım, çattım kılavuza, ne yaptın bana, ne yaptım sana, başımda külâh, kurtardı allah, düman çökmüş karşıki dağın başına, kan bulaşmış avcılarının dişine, başlayalım hikâyenin başına.

bolmuşlardı. Artık salonun sessizliğinde Atalarının manevî ruhu yükseliyordu. Bu sükûtu müteakip Milli Şefimizin millet beyannamesi okundu onu takiben de Atatürk'ün hayat ve inkilâbı anlatıldı. merasim sona ermişti. Fotoğraflar çekildi, hatıralar tesbit edildi. Şimdi değerli köşemizi süslüyen çiçekler solmuş yerinde yavruların mukaddes ölümlerine, onun hatıralarına saygı ve şükran hisleri yaşıyor.

Tahsin Günöz

Vakti zamanile bir padişahın bir kızı varmış; kayet kıymetli imiş. Bir elinde altın ibrik, bir elinde gümüş ibrik suya gidermiş. Bu padişahın kapısında duran çoban padişahın kızını görüp sevmiş; ve annesine giderek bu kızın padişahı istenmesini söylemiş. Bu hali gören annesi oğluna darılıp:

Hiç kapısında duran bir çobana padişah kızını verir mi? diye cevap vermiş. Fakat zavallı çoban yine annesine ısrar edüp, ne olursa olsun bu kızı bana iste diye, yalvarmış.

Annesi kalkup padişahın evine gidiyor. Fakat istemeye cesaret edemiyormuş. Sultan hanım kadının vaziyetinden bir şey isteyeceğini anlamış ve:

Bir şeymi isteyorsun? diye sormuş. O zaman çobanın anneside şunları söylemiş:

Kapınızda duran çobanınız kızınıza aşık olmuş; kızınızı allahın emrile, peygamberin kavlıle oğluma istiyoruz. Padişahın karısı da bu zavallı annenin hatırını kırmamak için: Akşam, babasına söyliyeyim, ona göre cevap veririz.. diye söylemiş.

Çobanın annesi düalar ederek evine dönmüş. Oğluna padişahın söylediklerini anlatınca çoban son derece sevinmiş.

Ertesi gün çobanın annesi bir cevap almak için saraya gitmiş. Sultan hanım şunları söylemiş.

Oğlunuz dünyada olmadık sanatı öğrensün, kızımızı veririz demiş.

Kadın evine döndüğü zaman sarayda konuşulan sözleri söyleyince

çobanda :

Artık durmam; Dünyayı dolaşır ve olmadık sanatı öğrenir gelirim diye cevap vermiş .

Anne ve babası çobana gitmemesi için çok ısrar etmişler ; Fakat bir netice alamayınca en nihayet babası annesine bir çörek yaptırıp kendi elile götürmesine karar vermiş .

Ertesi gün babası , oğlu yola revan oluyorlar, bunlar epice yol aldıktan sonra karınları acıkmış ve yolun kenarında bulunan beyaz bir taşın üzerine oturup, çobanın babası bir : of ! çekmiş .

O esnada karşılına taşın altından bir arap çıkmış . Arap :

Ne isteyorsunuz, Dileğiniz nedir? diye sormuş . Baba :

Ben senden bir şey istemedim demiş . Arap :

Benim adım Of babadır. Bu taşın üzerine kim oturup [of !] derse ben karşılına çıkarım . Siz nerden gelüp, ne tarafa gidiyorsunuz demiş .

Çobanın babası da oğlunun hikâyesini Araba anlatmış. Arap ta bu çocuğun haline acıyarak :

Dünyada olmadık san'at bu taşın altındadır . Oğlunuz bu taşın altına girsin, gün 40 çalışsın. Bu sanatı öğrendiyse de ustası sorduğu zaman « öğrenmedim » desin . Şayet öğrenmedim derse öldürür . 40 gün öğrenmedim derse ustası kızar kapı dışarı atar. Sen de 40 ıncı gün gelirsin. oğlunu alır, götürürsün. demiş . Ve o anda çocuğu alarak taşın altına girmiş ; gözden kaybolmuş .

Babası da göz yaşları içinde evine dönmüş . Çoban yerin altında 40

gün çalışmış . Ustası « san'atı öğren-din mi ? » dediği zaman öğrenmediğini söylemiş ve arabın söylediklerini yapmış .

40 ıncı gün tamam olunca ustası kızarak, araba çobanın kapı dışarı edilmesini emretmiş .

Zaten 40 gün tamam olduğu için bedbah baba oğlunu taşın üzerine oturup bekliyormuş . Arap çobanı taşın altından çıkardığı zaman zavallı baba sevincinden gözleri yaşarmış ve araba vedalaşıp yollarına koyulmuşlar .

Baba oğul epice yol aldıktan sonra ilerde bir avcı görmüşler . Çoban öğrendiği oyunu babasına göstermek için :

Baba ben şimdi bir tazi olayım. Sen her ne bahasına olursa olsun beni bu avcıya sat. Fakat yıları elinden bırakma. Şaydt yıları elinden bırakırsan beni bir daha göremezsin demiş ve hemen bir tazi olmuş .

Avcı bu taziyi görünce çok hoşuna gitmiş . ve istemiş ucuz bir fiatla taziyi satın almış . Fakat avcı tazinin yılarını da istemiş, ne kadar ısrar etmişse de alamamış .

Avcı avlanırken bir tavşan görmüş . Hemen o anda tazi tavşanın arkasından koşarak gözden kaybolmuş . Ve bir müddet sonra insan olarak babasının yanına avdet etmiş .

Yine baba, oğul yolda giderlerken ilerden bir katırcı görmüşler . Çoban babasına oyununu göstermek için :

Babacığım; ben şimdi bir katır olacağım. Sen ne bahasına olursa

olsun beni sat ; Fakat yıları verme. demiş . Ve o anda katır olmuş .

Katırcı bu katırı pahalı bir fiatla satın almış, yolda giderken bir su başında konaklamış .

Katırları sularken sıra bu katıra gelmiş . O esnada katır bir kurbağa olarak filkenin içine girmiş . Bu hali gören katırcı :

Katırım kurbağa oldu . Filkeye girdi . Diye avaz avaz bağıriyormuş .

Bu sesleleri duyan ahali katırcı deli olmuş diyerek tımarhaneye yollamışlar. Ahali dağıldıktan sonra kurbağa yine insan kıyafetine girerek babasını bir ağaç altında kendini beklemekte bulmuş . Ağaç altında azıcık yorgunluklarını aldıktan sonra tekrar yola çıkmışlar .

İlerden bir deve kervanı görmüş . çoban babasına bir oyununu daha göstermek için :

Babacığım, ben şimdi bir deve olayım. sen beni sat. sakın yıları elinden bırakma diye söylemiş ve bu seferde bir deve olmuş .

Bu haligeriden güren deveci :[merse bu çocuğun ustası imiş .] sanatının dünya yüzüne yayacak diye hiddetlenmiş . Fakat hiç belli etmemiş . ve bu deveyi çok para mukabilinde satın almış . Yıları istememiş, vermeyince zorla almış .

Devecinin bir müddet sonra küçük abdesi gelmiş . işte o esnada yıları elinden düşmüş . ve Doğan olmuş . Bu hali gören ustası da şahin olarak uçmuşlar .

O vakitler Patışahın kızı da hastalanmış . hep: Bir demet gül olsa ben iyi olurum. diye söylemiş .

Bunları duyan doğan hemen bir

BİR SIR ÖĞRENDİM

Ben, güneşli günlerin koyu karanlıklarında, bir ışık bulmak için boş yere dolaştım . Yaprakları hışırdıyan her ağacın altında, kulak kabartarak durdum ve duydum ki; kâinatda, rüzgârların mırıltısına katılan sessiz bir haykırış var !. Rüzgârların iniltisi, ağaç yapraklarında sallanırken, hayatın bir devrandan ibaret olduğunu anladım .

Tabiaat, bu başı boş serseriye bir sır tevdi etmiş, o da rastgeldiği her cisme, bir şeyler fısıldayup geçiyor . Alnıma dökülen saçlarımda bile geveze ruzgârın bir kaç kelimesi, var çirpınup duruyor .

Kâinatın sırrından, bir cümle öğ-

demet gül olmuş ve kızın eline düşmüş . Bu vaziyeti gören Şahinde hemen bir insan olmuş ve sarayın etrafında bağırmış .

—Doktorum. her dertlere deva bulurum deye...

Bu sesi duyan patışah hemen yanına doktoru çağırması . Kızını muayene etmesini istemiş :

Kızı muayene eden doktor gülü istemiş . ve alırken demet demet dağılmış, yere düşmüş..

Yere düşen güller birer buğday olmuşlar . Yalançı doktor da civevli tavuk... civevli tavuk yere düşen buğdayları toplamış; yalnız karyolanın altında kalan bir buğday tanesi sansar olmuş civevli tavuğu boğmuş .

Bu hali hayretle seyreden padişahın önüne Sansar çoban olarak çıkmış . Patışahta sözünde durarak 40 gün 40 gece düyün bayram etmişler .

renmek maksadile enginlere açıldım. Çimenli yollarda, benden evvel geçenlerin ayak izleri var. Başlara çelenk olarak takılan papatyalar, şimdi benim ayak izlerimin kirini temizliyor... Mahsulünü çok iyi veren bir tarlanın kenarından geçerken şöyle dedim: « Bu tarlanın toprağına, mutlaka alın terinin temiz suyu karışmıştır. » gittim.. Kirlara, ovalara, yanık derili çıplak dağlara gittim. Hercaî güneşin, bir başka sevgili ardından ufukdan ufuğa koşarken, güzel bir günün gece matemlerine büründüğünü gördüm. Katl edilen günlerin, kanlı kefenlerini görerek, batının maktel olduğuna hükmettim. Kâinat sahnesinde, tirajediden başka bir oyun seyretmedim. Başları göklerin sağır kulaklarına uzanmış, dertlerini işittirmek isteyen taşları yosun bağlamış dağlara bakıyorum. Göklere erişmek için omuz omuza vermiş bir birlerini itiyorlar. Bunlardan birinin, eteklerine asıla asıla ancak umuzuna çıkabildim. Onun sessiz şikâyetini dinlemek, ezeli sırrına ortak olmak ne tatlı bir zevk!

Fakat, en hırçın rüzgârlara bile yol vermeyen inadeti dik başına, benim de ayaklarım değmedi. Çıktığım yüksek şahikadan arkama baktım, geldiğim yollar, yükseldiğim basamaklar, cüceleşen büyükler... göksümü kabarta kabarta gördüm ki evelce benden büyük olanlar, küçülmüşler ve ayaklarıma kapanmışlar. İşte o zaman ben, bir varlık.. hem de mühüm bir varlık olduğuma kanaat getirdim. Bu eğilmeyen mağrur dağ başının gururu, bana da geç-

ti. Artık, bu dağdan küçük olanları ben de küçük görüyorum. Daha aşağılara, vadinin derinliklerine baktım. Birer sinir gibi uzayıp giden yol kenarlarında, saf olmuş asırlık çınarlar var... Kollarının altına sığındığım, gölgesinde barındığım şu heybetli çınarlar, meğer ne cılız, ne ehemmiyetsiz şeylermiş. Ben, bu küçük varlıkların gölgesine nasıl minnet etmişim bilmem? Şüphe yok ki, tevazu göstermiş, iltifat etmiş, gururumu unutmuşum.

Beyaz bir kuşak gibi döne döne, kıvrıla kıvrıla uzulan şu nehri, nasıl olmuş da avuçlarımla etrafa serpmemişim. Şu yol dönemecinin hemen önünde, üzerinden yol vermek için hayli güçlükler çıkaran bir tepelik var. Aşağıda iken o miskin tömseğin üzerine çıkarak niçin tepinmemişim? Çok değil, başına üç tekme indirmiş olsam, o tepe, şimdi bir hufre ve bir çukurdu. En gari bi şu ki, kibrit kutuları gibi yamaçlara sıralanmış şu küçük binalara, ben bu büyüklüğümle nasıl sığmış ve boylu boyunca nasıl uzanmışım.

Döndüm tekrar arkama baktım. başı bulutlarla konuşan dağın henüz omuzlarındayım. Büyüklere mahsus bir takdirle, ayaklarımın ezemediği bu granit başa bakarak: « Benden büyük ve yüce olan, bir sen varsın. » diye mırıldandım. Bu saf dağ havasile göksüm şişerken kahhar bir kudrete malik olduğuma imanım var. Artık civarıma müstehziyane bakarak, yavaş yavaş aşağı inmeğe başlayorum...

Hayret! Küçükler büyüyor, büyükler şahlanıyor ben, indikçe kü-

çölüyor, küçüldükçe hiçleşiyorum. Bir az evelki heybetimi vermek için her ne kadar parmaklarımın uçlarına basarak yükselmek istesem faide yok. Attığımı her adım, beni ve benliğimi sukuta sürükliyor. Küçükler, büyüye büyüye bana yetiştiriler. Beni geçtiler.. Bana, acıyarak gülüyorlar. Ben, şimdi beni anladım; anladım ki, aczimi öğrenmeden hiç bir zaferi elde edemem. Cılız ve ehemmiyetsiz diye tavsif ettiğim iri gövdeli çınarların yanından geçiyorum; altlarına yaklaşımdan utanarak, korkarak!.. zanediyorum ki onlar, iri ağır kollarile beni ezecekler, yumruklayacaklar, bana aczimi gösterecekler... Avuçlarımla etrafa serpmek istediğim nehre baktım. O ne taşkın akış, o ne vakur geliş, o ne azemetli süzülüşü. İki tarafındaki dik sahilleri, kemire kemire, oya oya ilerleyiyor. Belli ki bu derin vadiyi, didikleyle didikleyle o açmış, o parçalamıştır. Kenarına yaklaşımdan çekindim, âciz ve mahcup ayağım gibi gönlümde yerde, önüme bakarak uzaklaştım oradan! Biraz evel üç tekmede erite bileceğimi iddia ettiğim şu tömsekte, şimdi aczimle eğlenen müstehzî bir eda var!

Yavaşca, korka korka, üzerinden aşup giden yola tırmanıyorum.

Bu esnada karşıma, kocaman bir kartalın kanlı cesedini sallayan bir avcı çıktı. Durdum ve hayretle yüzüne bakarak: « nerede ve nasıl vurdun bu kartalı? » diye sordum. O, geniş kanatları yerlere değen şikârına tebessümle bakarak, kolunu kaldırdı. Karşı dağların, yalçın ve

sarp şahikalarını gösteriyordu.

Şu dağda karece arıyordum; bu lamadım, boş dönmek için vurdum bunu. Dağdan dağa uçan, bu yüksek şahikalar evlâdına bir lâhza baktım. Keskin ve gazup nazarları donuklaşmış, mağrur yeleli dik kafası, şimdi eğilmiş avcının tozlu çizmelerini siliyor Yaralı geniş kanatlarında, rüzgârlarla yarışan hız, nerede şimdi? sivri tırnaklı sert pençelerinde, bir serçe yavrusunu kavrayacak kuvvet kalmış mı aceba? Bir az evel, mağrur kanatlarını gere gere şahikadan şahikaya uçarken vadilere ancak kölgesini düşüren bu kartal bana ne kadar, benzeyor.

Ey benim büyük gördüklerimi de küçük gören şahikalar evladı!.. Az evel, ben de senin o manasız gururunu benimsemiştim. Senin o ezeli gururun ölümle, benim o bir anlık azametim de istihkarla neticelendi.

Ancak gölgeni düşürmeğe tenez-zül ettiğin bu hakir vadilere şimdi kanlı başınla sürüne sürüne geliyor-sun... kaldır.. O eğilmeyen vakur başını kaldır da, şu bodur ağaçlardan haline gülerek bakan serçeleri gör!.. bak.. Nâşinin üzerinde dolaşarak, senin o kartal süzülüşünü nasıl taklit ediyorlar. Senden yüksek olduklarını sana göstermek, aczini öğretmek istiyorlar!..

Eminim ki, şu avcu sana ölümü yollayan paslı namlusunu doğrulturken, sen müstehzî ve lâkayd bir tavırla, durduğun dik şahikadan engin ufukları süzdün. İçinden: « Ölüm bana, yerden değil, göklerden gelecek!.. » diyerek, Ezra-

Maniler

19

Aydoğar ayazlanır
Gündoğar beyazlanır
Nahmur gözlü sevdiğim
Uyanmıya nazlanır

-20-

Bülbül burada inler
Susar kalbimide dinler
Benim kalbimde sensin
Senin kalbinde kimler

-21-

Keklik idim vurdular
Kanadımı kırdılar
Ben buralı de, ilim
Bana tuzak kurdular

iline bile istihkarla baktın.

Sonra .. sonra ne oldu, nasıl oldu, onu sen de anlayamadın !. Şahikalar da akisler birakan bir gürültü, kulaklarını dolduran bir uğultu, adelerini sızlatan bir acı ve nihayet kayalara dökülen kanının rengi ... Göklere uzattığın mağrur başının eğildiğini, geniş kanatlarının alçaldığını gördün Yücelere yükselmek için çırpıtığın o kanatlar, seni alçaklara, derinliklere doğru sürükledi . İşte, o zaman sen de benim gibi varlığının ne olduğunu idrak ettin, acizini anladın, şimdi zebun ve perişansın !.

Ey şahikalar evladı !. Ey yüksek dağların azametli, mağrur çocuğu !. Ben, bu seyahatımda hayatın sırlarından yeni bir şey öğrendim :

"Yücelere çıkılınca yüksek, Alçaklara inilince alçak olunurmuş .."

M. Şükrü Boztepe

-22-

Mecdiyeye büründür
Nerden baksam görünür
Ellere çirkin yârim
Bana güzel görünür

-23-

Merdivenim kırk ayak
Kırkına vurdum dayak
Yâr kapıdan geçince
Ne el tutar ne ayak

-24-

Eşme eştim yanyana
Su içtim kana, kana
Alah sebırlar versin
Yarinden ayrılana

-25-

Sabah oldu uyan yâr
Misk ambere boyan yâr
Yastık sineni incitir
Gel göksüme dayan yâr

-26-

Dağbaşı yeşil kaya
Cemalin benzer aya
Bia buldum biryitirdim
Başladım ağlamaya

-27-

Pencereden el eder
Gözleri gel, gel eder
Senein mahzun duruşun
Beni yakar kül eder

-28-

Şu dağlar yola gelmiş
Çiçeği sola gelmiş
Ölüm allahın emri
Ayrılık ola gelmiş

-29-

Can için canan kanı
Bu aşka derman kanı
Gönül sarayı bomboş
Beyi ben sultan Hanı

-30-

Dam başında yakacak
Bu gün asker kalkacak
Ben askere gidersem
Yârime kim bakacak

-31-

Keklik seker iz olur
Kız ayağın toz olur
Çok sallama yürekten
Karışmam ha söz olur

-32-

Karanfil suyu netsin
Güzel kokuyu netsin
İki baş bir yastıkta
O göz uykuyu netsin

-33-

Bahçelerde mele, mele
Yâr göksünü düğmeleme
Ölürsem kanlım sensin
gözlerini sürmeleme

-34-

Kapıdan gel kapıdan
Sensin beni sapıdan
Memesine mis koymuş
Yatılmıyor kokudan

-35-

Dünya zindan gözüme
İnanmıyor sözüme
Öldüğüme gam yemem
Bir kere gül yüzüme

-36-

Çini tabakta reçel
İyi gün gelir geçer
Nazlı yâri olanın
Ömrü ah ile geçer.

-37-

Aç gerdanın gözüksün
At kâkülünü bir yana
Ben eşimden vaz geçmem
Cihan gelse bir yana

-38-

Gümüş ibrik doldurdum
Daldan dala kondurdum:
Zaten zarfın içinde...
Yare mektup kondurdum

-39-

Büyük cami direk ister
Söylemeye yürek ister.
Benim karnım toktur
ama
Arkadaşım börek ister.

-40-

Büyük camı çerçevesi
Otuz iki penceresi
Yezit arap kafir arap
Yandı plâv tenceresi

-41-

Pire pirenin anası
Tahta biti kaynanası
Sivri sinek görümcesi
Yandı plâv tenceresi

-42-

Al çuha baydan artar
Mani, maniye tartar
Bir gece seni görsem
Kırk yıllık ömrüm artar

-43-

Ak güvercin olaydım.
Yol üstüne konaydım.
Gidip gelen yolcudan
Ben yârime soraydım.

-44-

Dağların başı kardır
Benim yüreğim dardır.
Dertsiz adam olur mu.
Herkesin derdi vardır

-45-

Aktır bileğin oğlan
Nedir dileğin oğlan
Üstüne yâr severim
Yanar yüreğin oğlan

-46-

Iraftaki sinile
El değmeden iniler
Gurbette yâri olanın
Kulakları çiniler.

-47-

Dikene ey dikene
Gül serilmiş dikene
Ben senden ayrılamam
Meğer ömrüm tükene

-48-

Fırın üstünde kürek,
Gene ah, çekti yürek,
Her dertlere dayandı.
Buna dayanmaz yürek

-49-

Bu yoldur pınar yolu
Boş giden gelir dolu
Testi kulpun kırılısın
Yoruldu yârin kolu

50.

Gidin bulutlar gidin
Yârime selâm edin.
Yârim uykuda ise
Uykusun haram edin.

51

Tüfeğim burma, burma
Kız yol üstünde durma
Alır kaçarım seni
Bana bahane bulma

-52-

Kırlangıç kater oldu.
Ayrılık yeter oldu
Kömür gözlü sevgilim
Burnuma tüter odu.

53

Akşam olur yâr gelir,
Gurbet bana dar gelir,
Düşmanın gülüşünden
Er olana ar gelir.

-54-

Ne bülbu ne sakasın,
Bir su olup akasın,
Sen kalbimi aşkınla,
Acı, acı yakasın.

-55-

Pencereden bakana
Bir su olup akana
Ben gönlümü veririm.
Aşkı beni yakana.

-56-

Ay doğar, ayan, ayan
Yollara düştüm yayan,
Düşüme girmek iken
Koynuma gidin uyan.

-57-

Kara gözlüm baksana,
Sevdalandım ben sana,
Yâr üstüne yâr sevmek
Yaraşır mı insana.

-58-

Sığaramın incesi,
Gönlümün eğlencesi,
Kız ben seni alırım,
Askerden gelincesi.

-59-

Alem naçar. ağlama,
Bu gün geçer ağlama,
Bu kapıyı kilitleyen
Bir gün açar ağlama.

-60-

Şehrin gülü gibi;
Gezerim deli gibi;
Sizlerin kokusu gelir,
Bakarım gülü gibi.

-61-

Ay doğar aşmak ister,
Al yanak yaşmak ister,
Benim divane gönlüm,
Yâra kavuşmak ister.

62-

Saçının tarağıyım,
Yolunun toprağıyım,
Göksünde bir gül açmış,
Ben onun yaprağıam.

63

Yedi lüleli pınar.
Her kuş ona kanar,
Kuş kadar olamadım,
Yüreğim ona yanar.

64

Mani dedim tuttum mu?
Tutmadın unuttun mu?
Verdiğim Telgüzarı
Sinede çürüttün mü?

65

Başım sefere bağlı
Gönül kadere bağlı
Sabreyle cahil gönül
Her iş kedere bağlı.

66

Ağaç üstünde badem
Sarardım soldum neden?
Asker yolu bekliyor
Ne gelen var ne giden

67

Süpürgesi yoncadan
Gayet beli inceden
Ben seni sakınıyorum,
Yerdeki karıncadan.

68

Ay nerde? Yıldız nerde?
Gün nerde nergiz nerde?
Bu nasıl hasretlik,
Her birimiz bir yerde

69

Ayrılık aldı bizi
Kimbilir halimizi
Aramızda dağlar var,
Gönül arzular sizi

70

Ay doğdu öze düştü
Top kakül yüze düştü
Bu nasıl hasretlik
Ayrılık bize düştü.

71

Bahçelerde mum direk
Suyu nerden indirek
Kuşlar dilden bilmiyor
Yâra selâm gönderek

72

Ak koyun meler gelir
Dağları değları gelir
Hakikatlı yâr olsa
Uykuyu yarar gelir

73

Mektubun yazılıyor
Çiğeri eziliyor
Kömür gözlü sevdiğim
Can seni arzuluyor

74

karanfilsin kararın yok
Gonca gülsün tımarın yok
Çenen çok düşüktür amma
Kimselere zararın yok

75

Bağdan atladım bağa
Elim deydi yaprağa
Ben yârimi sormadan
Girmem kara toprağa

76

Bağa vardım üzüme
Gel izime, izime
Sürmeler mi çekirdin
Beni yakan gözüne

77

Ak koyun kuzusuna
Can kaynar bazısına
Ne deyem de ağlayam
Alnımın yazısına

78

Dağların tozu gibi,
Aşımın tuzu gibi,
Mevlâm bizi ayırdı,
Koyunla kuzu gibi:

79

Merdivenim kırkayak,
kırkına verdim dayk,
yar kapuya geline,
Sıçrarım yalın ayak,

80

Ayva dalı yerdedir,
Yâr eviniz nerededir,
Eller ne derse desin,
Gönüller bir yerdedir,

81

Doldu, taşı kederim,
Sensiz ne derbederim,
Bir dönüp gelmezsin,
Verem olur giderim,

82

Akşam olur gün batar,
Yar, el koynunda yatar,
İki yudumluk şarap,
Gönlüme neşe katar,

83

Gülsüz gülüstan olmaz,
Koklamakla gül solmaz
Kıra yalvarmdıke
Gönlüne sevgi dolmaz,

84

Gün doğar ufku aşar,
Bütün Çiçekler açar,
Yarım beni görünce,
Yüzünü örter kaçar.

85

Bahar gelir yazınan,
Aşk çalınır Sazınan,
Yarım odasına gelir,
Bin bir türlü nazınan,

86

Sular akar durulur,
Keklik ovada vurulur
Aşkın sarayı ancak'
Kalp üstünde kurulur.

87

Duvar da öter saat,
Olmadım bir rabat,
Ne vefasız yâr çıktı.
yollamadı bir kâhat.

88

İplik kumaş beldedir,
İki ucu yerdedir,
Doksan dokuz yâr sevdim,
Yine gönlüm sendedir.

90

Sarı çorap geysene,
Bu gün bize gelsene,
Seni candan severim,
Gözlerinden bilsene

91

Kızılırmak durgun akar,
Yosunu yüzüne kalkar,
Felek bize pek dadanmış;
Gelir, gelir bizi yakar.

92

Kayalar kertilmesin,
Dülbendin yırtılmasın,
Beni yârdan ayıran,
Can versin kurtulmasın,

93

Kahveyi pişir dursun,
Koy fincana durulsun,
Beni yârdan ayıran
Sol böğründen vurulsun

94

Dam başında yakacak
Bunun hepsi kalkacak
Ben askere gidince
Yârime kim bakacak

95

Ak üzüm parmak gibi,
Sevdiğim kaymak gibi,
Beni yârdan ayıran,
Devrilsin kavak gibi,

96

Eşpınar eşme pınar,
Derdimideşme pınar,
Yârım suya gelirse,
Bensiz konuşma pınar.

97

Manici başımısın,
Cevahir taşımısın,
Sana bir çift sözüm var,
Cebinde taşırmısın

98

Bülbül gülden ayırdır,
Sesi zarı, zarı dir,
Göz yaşları ki onun,
Taş yüreği eritir.

99

Altın taş, altın tarak
Elet kardeş biz varak,
Evval dizdize idik,
Şimdi yıldızdan ırak,

100

Ben giderim denize,
Yârım çıkar karaya,
Nasıl meyil verilmez
Kaşı gözü karaya

101

Gökte yıldız yüz altmış,
Kaşların kalem çatmış,
İnsan oğlu topraktan,
Seni nurdan yaratmış.

102

Kaşların kalem, kalem,
Malım yok seni alam,
Balına köle olmaz ki,
Kapında kölen olam.

103

Sarı kavun dileyim
Aç koynunu gireyim
Uyan, uyan sarbeni
Yâr olduğunu bileyim

104

Menekşenin morusun
Sen gönlümün korursun
Her dertden her belâdan
Seni Allah korusun

105

Karanfil mor açtı,
Saksıları dolaştı,
Sen benimsin, benin senin,
Gönlüm böyle fat açtı.

106

Vur destiyi inlesin
Açık olan dinlesin,
Sevdiğini Almayan
Hiç evlendim demesin.

107

Gül altında tahtımız,
Ne açılmaz bahtımız,
Gül yüzlüm elâ gözlüm
Böylemiydi ahtımız.

108

Şu dağlar yüce, yüce'
Sevdiğim halin nice,
Benim gönnlüm şen deyil,
Seni görmeyince.

109

Gidişim gidişimdir,
Saçların ibrişimdir.
Aş yüzünü göreyim
Belki son gidişimdir.

110

Leblebi koydum tasa,
Doldurdum basa basa,
Benim yârim çok güzel
Azıcık boyu kısa

111

Boğazında mercanım,
Nerek ağlıyor bir canım,
Cesette bir canım var
Yâr uğruna harcarım.

112

Yemenini düreyim,
Aç koynuna gireyim,
Uyu uyan sar beni
Yâr olduğunu bileyim

113

Bahçe bezik deyilmi ?
Yürek ezik deyilmi ?
Ne sevdi, ne sevildik.
Bize yazık deyilmi.

114

Kız menine, menine,
Çiçeğin çimenine,
İpek olsam sarılsam,
Yârimin etegine,

